

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2007 vp

Hallituksen esitys keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen ja siihen vuonna 2001 liitetyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta Euroopan unionin sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä toukokuuta 2007 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen ja siihen vuonna 2001 liitetyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta Euroopan unionin sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 14/2007 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Tanja Innanen, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Marja Kartila, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Tom Laitinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- rikostarkastaja Taina Neira, keskusrikospoliisi
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- professori Raimo Lahti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Brysselissä 19 päivänä joulukuuta 2003 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen ja siihen vuonna 2001 liitetyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta Euroopan unionin sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen. Sopimus perustuu

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 24 ja 38 artiklaan.

Sopimuksen tarkoituksena on tehostaa ja helpottaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden sekä Islannin ja Norjan välistä yhteistyötä kansainvälisessä oikeusavussa rikosasioissa. Sopimuksen nojalla Euroopan unionin jäsenvaltioiden sekä Norjan ja Islannin välillä voidaan soveltaa keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan

unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen ja siihen liitetyn pöytäkirjan tiettyjä määräyksiä. Nämä määräykset koskevat muun muassa todistajien kuulemista video- ja puhelin-kokouksen avulla, yhteisiä tutkintaryhmiä, peitetutkintaa, telekuuntelua, pankkitietoja koskevia oikeusapupyyntöjä sekä poliittisia rikoksia.

Sopimuksen hyväksymisestä on tarkoitus ilmoittaa Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille, kun eduskunta ja valtioneuvosto ovat hy-

väksyneet sopimuksen. Sopimus ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan.

Esitykseen sisältyy myös lakiehdotukset sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annetun lain muuttamisesta. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin sopimus. Lakien voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksessä on asiallisesti kysymys siitä, että Suomessa jo kansallisesti hyväksytyjen vuoden 2000 oikeusapusopimuksen ja vuoden 2001 oikeusapupöytäkirjan tiettyjä määräyksiä ryhdytään soveltamaan myös suhteessa Islantiin ja Norjaan. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa voidaan Suomen sekä Islannin ja Norjan välillä antaa samojen sopimusmääräysten mukaisesti kuin nykyisin Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Tähän ei myöskään liity oikeusturvaongelmia, sillä Islanti ja Norja voidaan oikeusturvan takaamisen kannalta hyvin rinnastaa Euroopan unionin jäsenvaltioihin. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Lakivaliokunta on käsitellessään vuoden 2000 oikeusapusopimuksen ja vuoden 2001 oikeusapupöytäkirjan hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevia hallituksen esityksiä pitänyt tarpeellisena, että sopimuksen ja pöytäkirjan tultua voimaan oikeusministeriössä seurataan niiden soveltamista ja että saatujen kokemusten perusteella arvioidaan, onko Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisestä oikeusavusta mahdollisesti syytä säätää erillinen laki (LaVM 4/2003 vp, s. 5/I ja LaVM 13/2004 vp, s. 3/II). Nyt hyväksyttävä sopimus ja sen voimaansaattamislaki täydentävät kansainväliseen oikeus-

apuun rikosasioissa sovellettavaa sääntelykonaisuutta. Valiokunta katsoo, että oikeusministeriön on valiokunnan aikaisemmin edellyttämän seurannan ja arvioinnin yhteydessä syytä kiinnittää huomiota myös näiden uusien säännösten soveltamiseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

2.1 Sopimuksen voimaansaattamislaki

1 §. Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa "sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut". Tällaista muotoilua käytetään Suomen valtiosopimuksia koskevien voimaansaattamislakien blankosäännöksissä.

Esityksessä tarkoitettu sopimus ei kuitenkaan ole Suomen tekemä valtiosopimus, vaan se on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 24 ja 38 artiklan määräysten nojalla tehty Euroopan unionin sekä Islannin ja Norjan välillä. Suomi ei siis muodollisesti ole sopimuksen osapuoli. Sopimuksen määräykset tulevat Suomea sitoviksi Euroopan unionin jäsenvaltiona ja unionin neuvoston päätösten perusteella, vaikka neuvoston lopullinen päätös sopimukseen sitoutumisesta edellyttääkin Suomessa valtiosäännön mukaisen menettelyjen noudattamista. Pykälän sanamuotoa on tämän vuoksi asianmukaista tarkistaa siten, että sopimuksen määräykset ovat laki-

na voimassa "sellaisina kuin ne sitovat Suomea Euroopan unionin jäsenvaltiona" (ks. vastaavasti PeVL 5/2007 vp, s. 5/II).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Brysselissä 19 päivänä joulukuuta 2003 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen ja siihen vuonna 2001 liitetyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta Euroopan unionin sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1 § muutettuna seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotus

1 §

Brysselissä 19 päivänä joulukuuta 2003 keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29 päivänä toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen ja siihen vuonna 2001 liitetyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten soveltamisesta Euroopan unionin sekä Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin ne sitovat Suomea Euroopan unionin jäsenvaltiona.

Helsingissä 5 päivänä lokakuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Heidi Hautala /vihr
jäs. Esko Ahonen /kesk
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /kok
Jari Larikka /kok

Sanna Lauslahti /kok
Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönni /sd
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuomo Antila.